

SVERIGE

I DET NYA LÄGET

DET var länge en offentlig hemlighet, att Moskvafreden inte bragte det stympade Finland den i fördraget bedyrade eviga »vänskapen» med den stora östra grannen. Sovjetunionen behandlade efter kriget det obesegrade Finland enligt principen: ve de besegrade. De styrande i Kreml sågo i freden tydligen blott en etapp, ungefär på samma sätt som Rysslands »basframskjutning» hösten 1939 i Baltikum blott var det första steget. Sedan president Ryti nu vid utbrottet av det andra rysk-finska kriget och sedan än mer Finlands blåvita bok lyft på slöjorna, vet man att Finland i över ett års tid bokstavligen befunnit sig mellan Sovjethammaren och städet. Den ryska utrikespolitiken, som ibland här hemma beundrats för sin påstådda orientaliska skicklighet, uppdagades helt simpelt som den övermäktiges exempellöst brutala utpressning av den värnlöse. Man förstår verkligen, att Finlands folk — trots sin självmedvetna kärlek till landets fria jord — i fjol höstas, när krig åter hotade att utbryta och folk och hästar inbådades, såg på den vid samma tid började tyska transiteringen med samma känslor som den skeppsbrutne upptäcker land: det var en vink om hjälp från den enda europeiska kontinentalmakt, som Ryssland måste frukta.

När Finland i juni sögs in i den tysk-ryska jätteuppgörelsen, skedde det uppenbarligen inte därför att någon allmän finländsk folkstämning ropade efter revansch och Karelen återerövring, än mindre Fjärrkarelen införlivande i det finska riket. Ehuru händelseförloppet ännu inte bekantgjorts, ger allt vid handen att Finland i sitt beklämda läge knappast hade annat val än att tillåta att tyska trupper använde finskt territorium för uppmarschen längs jättefronten mellan Ishavet och Svarta havet. Enligt tidens etikett måste Finlands ledande män fatta sitt beslut utan att töva och utan att riksdagen eller dess förtroendemän i utrikesutskottet i förväg fingo delta i avgörandet; det var än mer skrämmande

tidstypiskt att en främmande härsmakts intågande i ett av våra grannländer kunde ske utan att den svenska allmänheten fick vetskap därom förrän efter ett par veckor. Men när Finlands folk åter ställdes inför det oundvikliga, tog det sig samman på nytt, drivet inte av folkhat mot ryssen utan av vrede mot den svekfulla sovjetregimen och säkerligen också av en ödesbestämd känsla att vakthållningen mot öster då och då fordrar strömmar av blod. Enigheten i vakthållningen inträdde, trots att upp till ytan stigit många strömningar av språkpolitisk och ideologisk art, vilka under förra kriget inte märktes. Däremot bryta sig meningarna i Finland alltjämt både om den framtida orienteringen och om det storkarelska program, som fältmarskalk Mannerheim uppställt, av den efterföljande diskussionen att döma utan kännning med landets högsta politiska ledning.

Den samnordiska tanken blev inte heller nu den utslagsgivande. Denna händelsernas utveckling kan knappast förvåna. Efter det första rysk-finska kriget, varunder Sveriges handlingsfrihet var klavbunden, och efter tyskarnas ockupation av Danmark och Norge, varunder en gemensam nordisk front var otänkbar redan med hänsyn till besättandets karaktär av överrumpling — för att ej tala om de angripnas egen bristfälliga beredskap — levde den nordiska solidaritetsidéen övervintringens liv. Den hade förfrusit men den väntade på sin vår, då det samfälliga arbetet skulle kunna börja på nytt och från grunden. Tanken på ett försvarsförbund mellan de bägge kvarstående fria staterna, Sverige och Finland, hade emellertid i deras avspärrning sin Akilleshäls; däri måste man söka den yttersta orsaken till att de bägge förhandlande regeringarna trots att syftemålet blott var en revanschlös defensivallians endast ville paktera under förutsättning av samförstånd med Moskva och Berlin, d. v. s. med de enda makter, som i den aktuella situationen geografiskt skulle kunna tänkas anfalla oss. Av de båda regeringarnas nu lämnade redogörelser framgår det, att förhandlingarna — som uppenbarligen togo sikte på ett mycket omfattande samarbete mellan Sverige och Finland — avstannade kort före jul närmast på finländsk önskan, i sin tur förestavad av de bägge stormakternas veton. Mycket återstår dock ännu att publicera, innan full klarhet skapas över de många hinder, varmed försvarsförbundstanken haft att kämpa inom de bägge folken. Att vissa numera inflytelserika kretsar i Finland av realpolitiska och delvis även idébestämda skäl kände sig dragna mot axeln är evident, likaså att åtskilliga kretsar i Sverige, sedan den

första rulsefrimodigheten i fjol våras lagt sig, ansågo ett positivt svenskt åtagande för Nordens livsintressen vara en alltför stort uppmätt horisont åt den länge traditionellt inåtstirrande svenska utrikespolitiken. När den svenska regeringen inklusive hr Andersson i Rasjön ändock var redo att öppna förhandlingar om ett långtgående samarbetsprogram, måste detta registreras som ett av de märkligaste bladen i den realpolitiska nordismens historia. Intrycken härav skulle ha varit än starkare, om statsministern i sitt senaste eljest mycket tänkvärda radiotal icke givit sina kommentarer till de diplomatiska ansatserna en så halvt ursäktande form. Det må konstateras, att i det avgörande ögonblicket i juni i år ingen kontakt mellan Finlands och Sveriges regeringar synes ha upprätthållits. Finland träffade eller måste träffa sitt val på egen hand och på eget ansvar.

Ehuru det nordiska samarbetet än en gång brast, måste Sveriges hållning till den nya rysk-finska konflikten bestämmas av den trots allt vägvisande nordiska idén, fattad icke som festtalsretorik eller som ett under alla betingelser önskligt kulturellt samarbete utan som den i längden oundgängliga livsprincipen för vår världsändas statskrets. När Finland nu kämpar för sin återupprättelse, kan Sverige mentalt och materiellt vara lika litet neutralt som när Finland för halvtannat år sedan höll på att förkvävas. I konsekvens med denna nordiska princip kan Sveriges folk aldrig heller iaktta eller tvingas till någon mental neutralitet när det gäller våra västra grannstaters ouppgivliga krav på att återvinna sin yttre och inre frihet. Och liksom Finland självt, trots sin motvilliga brytning med England, förklarar sig alltjämt vilja stå utanför storkriget, har den svenska statsledningen att dra en tydligt markerad gränslinje mellan å ena sidan vad det bör göra av nordiska intresseskäl och å andra sidan vad det icke bör göra, om det vill fortfara att stå utanför de stora makternas kraftmätning. Faran för att vi genom en aktiv nordisk intressepolitik skola dras in i denna kan visserligen icke förbises. Men den får icke heller göras till någon hämsko på vår hjälpvillighet och handlingskraft. Ideologiska särmeningar borde inte kunna utöva något inflytande på vårt intresse för att Nordens gränser återupprättas. Det måste alltfört föras en svensk utrikespolitik, som frimodigt och oberoende av konjunkturen hävdar nordisk intressegemenskap utan att därvid någonsin försvära sig åt endera sidan i den stora världskonflikten. Den politiken ger oss en orubblig plattform att stå på och samtidigt ett handlingsprogram att insätta våra krafter

för. Den politiken förskonar oss från en opportunism, som alltid kan missförstås och ideligen driva oss ur den fasta kursen.

Den logiska konsekvensen av detta program är att det måste vara Finlands behov, som bli utslagsgivande för Sveriges hjälpinsats. Medgivandet av den tyska divisionens transitering enligt midsommardagarnas beslut lämnades uppenbarligen också främst med hänsyn till den finländska framställningen, och uppväckte heller icke efteråt den folkliga orosstämning här hemma, som några i den första stundens villrådighet befarade. Samarbetet mellan regeringen och hjälporganisationerna rörande den nya frivillig rörelsen synes denna gång utvecklas löftesrikt. Vad som kan presteras i humanitär väg eller för att underlätta det finländska folkets försörjning får ej underlåtas. Ävenså bör Sverige göra sig berett att i mån av resurser medverka vid återuppbyggandet av Finland, liksom om så erfordras vid restaurationsarbetet i de på sin frihet bidande baltiska randstaterna; visserligen har den halvt anarkiska rättslösheten under de senaste årtiondena på det internationella ekonomiska området gjort all expansiv investeringsverksamhet mycket riskfylld, men Sverige kan ej undslippa sina moraliska förpliktelser att stå lidande grannfolk bi. Å andra sidan måste omfattningen av den svenska hjälpinsatsen påverkas bland annat därav, om de antinordiska krafterna i finländsk politik bli de härskande; det måste sålunda tilldra sig uppmärksamhet i Sverige att det svenska partiet trots sin betygade samarbetsvilja ännu hålles utanför den finländska regeringen. Däremot tillkommer det inte Sverige att bedöma, huruvida upprullandet av det storkarelska programmet är ägnat att öka Finlands utsikter att erhålla en framtidsduglig och betryggande gräns; programmets berättigande blir framför allt beroende på om Rysslands västliga vidder komma att avstyckas efter kriget, varvid Finland måste ha bättre rätt till gränsmarkerna i Karelen än varje annan icke rysk makt.

Annars har Tysklands proklamerade korståg mot bolsjevikstaten lett till många sättningar i den svenska opinionen. T. o. m. några bland de ivrigaste motståndarna på sin tid till Stockholmsplanen rörande Ålandsöarnas bevästande, det första allvarliga försöket att åstadkomma ett svenskt-finskt samgående, ha plötsligt blivit anhängare av Sveriges uppslutning vid Finlands och Tysklands sida. Ostridigt har Englands och Amerikas samverkan med Stalin måst förvirra begreppen. Otivvelaktigt hyser det svenska folket de livligaste förhoppningar att de med oss så väsensbefryndade

baltiska folken skola frigöras från det ryska terroristiska förtrycket och åter upprättas som fria självständiga och kulturbärande stater. Överhuvud skulle det svenska folket — med undantag för de kommunistiska hejdukarna och de salongsradikala sovjetsympatisörerna — icke känna någon sorg och saknad, ifall kriget slutade med den Stalin-Molotovska regimens avhysning; en riktning, som systematiskt velat undergräva övriga staters lagliga ordning, kan sannerligen inte påräkna något medlidande från de tilltänkta offren.

Men ur svensk synpunkt — det för oss enda och självklara perspektivet — kan krigets nya inriktning ej ändra vår neutrala kurs. Ingen vet, om den innersta orsaken till det plötsliga tyska angreppet är ideologiska motiv eller den renodlade imperialistiska driften mot öster. Ingen kan gå i god för att icke ett sönderstyckande av det egentliga Ryssland med förtrampande av nationalitetssidén kan i sig bära fröet till nya förvecklingar och konflikter i Europa. Ingen kan heller bortse från att ett söndersprängt Ryssland, synnerligast om Polen ej återuppstår, rubbar den jämvikt i Nordeuropa, som bestått i århundraden och som för Sveriges oberoende utgjort en säkerhet; även om det aktuella Tyskland efter kriget blott skulle vilja åtrå ett närmare ekonomiskt samarbete med de smärre grannstaterna, känner dock ingen de krafter, som kunna komma att härska i framtidens Tyskland. Framför allt står det enligt Hitlers och von Ribbentrops egna tal den 23 juni ojävigt fast, att den tyska pakt- och eftergiftspolitiken mot Ryssland sedan augusti 1939 möjliggjort den ryska nedtrycknings- och utplundringpolitiken mot Finland och Baltikum; det står likaledes fast, att England alltjämt dröjer med att utge sin bebådade vita bok om förhandlingarna mellan Sovjet och västmakterna sommaren 1939, varför man ännu inte vet vilken grund som det finnes för påståenden att även England och Frankrike voro beredda att köpa Sovjets gunst med ryska grannfolks nationella frihet som valuta. Svensk opinion kan heller inte glömma att osäkerheten för Tysklands hållning var ett av de främsta hindren för Sverige att lämna en aktivare hjälp åt Finland, när detta land i fjol allena stred mot den bolsjevikiska övermakten. Den svenska neutraliteten i det stora kriget har avseende icke blott på det folkrättsliga begreppet utan även på makternas propagandistiska ideologistrid. Sveriges antikominternkamp är begränsad till den nordiska och den inhemska fronten.

Men det finnes fara för ett annat slags bolsjevism. Kriget, som

efter Polens nedkämpande började så trevande och stillsamt, har nu fått den ohyggligaste omfattning. Stora, rika och fruktbara delar av Europa, Asien och Afrika ha härjats och bränts; och när som helst kan kriget vidga sig till att inbegripa även Japan och U. S. A. Förstörelseteknikens och luftvapnets utveckling ha givit förut osedda proportioner åt den materiella förödelsen. Samtidigt går blomman av ungdomen åt på slagfälten och samtidigt hotas flera länder av hungersnöd och elände. Ur ockupationerna uppväxer det — därom förmåla rapporter från olika håll — ett folkhat och en ringaktning för människovärdet, som äro olycksbådande för det europeiska samlivet när kriget äntligen upphört. Även för det neutrala Sverige måste det fordras många års ansträngningar, innan landet återhämtat sig. Människorna måste till sist uttala hårda domar över de europeiska statsmän, som inte hejdade sig inför krigets skoningslösa hemsökelse och inte kunde reda upp tvistefrågorna efter rättvisa och skälighet. Ur denna rättmätiga stämning kunna nya farsotsliknande rörelser uppstå, vilka kunna kosta t. o. m. segrarna livet.